

В.В. ТІМОШЕНКОВА

Український степовий природний заповідник НАН України
с. Самсонове, Тельманівський р-н, Донецька обл., 87172,
Україна

ЗНАХІДКИ *POTENTILLA MOLLICRINIS* (BORBBS) STANK. TA *P. CALLIERI* (TH. WOLF) JUZ. НА ПІВДНІ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Ключові слова: *Potentilla mollicrinis*, *P. callieri*, «Хомутовський степ», Північне Приазов'я

Ландшафти Донецької обл. зазнали значної антропогенної трансформації. Як наслідок — природна рослинність збереглася тільки на ділянках, непридатних для землеробства, і на території об'єктів природно-заповідного фонду. Одним із таких є відділення Українського степового природного заповідника «Хомутовський степ», розташоване в межах Приазовської рівнини на лівому березі р. Грузький Єланчик.

Рельєф заповідника, як і навколишньої місцевості, являє собою хвилясту рівнину, розчленовану степовими балками з доволі крутими схилами до річки. Така різноманітність орографічних умов сприяє видовій різноманітності флори регіону, суттєву частку якої становлять рослини кам'янистих відслонень і осипів. У «Хомутовському степу» на них припадає 20 % від загальної кількості видів [3]. Результати польових досліджень 2004—2005 рр. дають можливість доповнити список петрофітів півдня Донецької обл. ще двома видами.

У 2004 р. у заповіднику ми знайшли *Potentilla mollicrinis* (Borbbs) Stank., яку раніше не вказували для місцевої флори [1, 2]. В «Определителе высших растений Украины» [1] відзначається, що цей вид розповсюджений на сухих кам'янистих схилах Кримського півострова. Ми знайшли рослини в колії та на узбіччі дороги внутрішнього вжитку на пологому кам'янистому схилі, що спускається до гирла Оболонської балки. У колії дороги поряд з нею ростуть *Poa bulbosa* L., *P. compressa* L., поодинокі екземпляри *Salvia nemorosa* L., *Poterium polygamum* Waldst. et Kit., *Taraxacum serotinum* (Waldst. et Kit.) Poir., *Alyssum calycinum* L., *Artemisia marschalliana* Spreng., *Seseli campestre* Besser. На узбіччі — *Stipa lessingiana* Trin. et Rupr., *Festuca rupicola* Heuff., *F. valesiaca* Gaudin, *Poa compressa*, *P. bulbosa*, *Koeleria cristata* (L.) Pers., *Thymus Ч dimorphus* Klokov et Des.-Shost., *Teucrium polium* L., *Gypsophila oligosperma* A. Krasnova, *Cephalaria uralensis* (Murray) Roem. et Schult., *Plantago urvillei* Opiz, *Seseli campestre*.

Навесні 2005 р., під час обстеження цілинних ділянок в охоронній зоні «Хомутовського степу», *P. mollicrinis* виявлена у верхній частині кам'янистого правого берегового схилу Грузького Єланчика біля водозабірних свердловин водогону смт Тельманове, а також на схилах степових балок, які впада-

ють у річку: Оболонської, розташованої вздовж північної межі заповідника; Тацинської — між заповідною ділянкою і с. Конькове Тельманівського р-ну; Кашеваровської — поміж с. Самсонове Тельманівського р-ну та с. Вітава Новоазовського р-ну. У вказаних місцях цей вид трапляється поодиноким в подібних екологічних умовах. Їх особливістю є розріджений рослинний покрив на слаборозвинених ґрунтах із виходами на поверхню сарматських вапняків, який складається із *Stipa capillata* L., *S. lessingiana*, *Festuca valesiaca*, *F. rupicola*, *Poa compressa*, *P. bulbosa*, *Bromopsis riparia* (Rehman) Holub, *Galatella villosa* (L.) Rchb. f., *Teucrium polium*, *Salvia nutans* L., *Linum czernjavii* Klokov, *L. tenuifolium* L., *Cephalaria uralensis*, *Centaurea marschalliana* Spreng., *Thymus × dimorphus*, *Euphorbia sequierana* Neck.

В охоронній зоні заповідника знайдено ще один вид *Potentilla* L. із схожими з *P. mollicrinis* екологічними особливостями, який раніше також вважали відсутнім у флорі Донецької обл. — *P. callieri* (Th. Wolf) Juz. [1, 2, 4]. *P. callieri*, як і *P. mollicrinis*, характеризується як рослина сухих кам'янистих місцевостей Криму [1]. Водночас Р.В. Камелін не виключає її трапляння і в Північному Приазов'ї [4]. Ми знайшли цей вид в усіх вищезазначених екотопах, за винятком Кашеваровської балки, а також у верхній пологій частині правого берегового схилу Грузького Єланчика північніше с. Вітава. В Оболонській, Тацинській балках, біля свердловин водоводу *P. callieri* розсіяно росте в тих самих місцях, що і *P. mollicrinis*. У найбільшій кількості *P. callieri* трапляється біля с. Вітава, де вона входить до складу угруповань з домінуванням *Poa compressa*, *Koeleria cristata*; *Koeleria cristata*, *Thymus × dimorphus*; *Koeleria cristata*, *Festuca rupicola*; *Koeleria cristata*, *K. brevis* Steven, *Poa bulbosa*, *Thymus × dimorphus*. Із різнотрав'я у фітоценозах у значній кількості трапляються: *Hyacinthella pallasiana* (Steven) Losinsk., *Potentilla pilosa* Willd., *Pimpinella titanophila* Woronow, *Dianthus andrzejowskianus* (Zapal.) Kulcz., *Holosteum umbellatum* L., *Poterium polygamum*, *Teucrium polium*, *Salvia nutans*, *Euphorbia sequierana*, *Taraxacum erythrospermum* Andr., *Alyssum calycinum*, *Centaurea marschalliana*, *Medicago romanica* Prodbn. Проективне покриття не перевищує 40 %, рослинний опад відсутній. Територія інтенсивно використовується для випасання овець.

Таким чином, знахідка *Potentilla mollicrinis* і *P. callieri* на півдні Донецької обл. дає можливість уточнити ареал цих видів, включивши до нього і Північне Приазов'я.

Гербарні зразки *Potentilla mollicrinis* і *P. callieri* передані до гербаріїв Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України (KW) та Донецького ботанічного саду (DNZ).

1. Доброчаева Д.Н., Котов М.И., Прокудин Ю.Н. и др. Определитель высших растений Украины. — Киев: Наук. думка, 1987. — 548 .
2. Кондратюк Е.Н., Бурда Р.И., Остапко В.М. Конспект флоры юго-востока Украины. Сосудистые растения. — Киев: Наук. думка, 1985. — 272 с.

3. *Ткаченко В.С., Дідух Я.П., Генев А.П. та ін.* Український природний степовий заповідник. Рослинний світ. — К.: Фітосоціоцентр, 1998. — 280 с.
4. *Флора Восточной Европы* / Отв. ред. и ред. тома Н.Н. Цвелев. — СПб.: Мир и семья; Изд-во СПХФА, 2001. — Т. 10. — 670 с.

Рекомендує до друку
С.Я. Мосякін

Надійшла 12.11.2007

В.В. Тимошенко

Украинский степной природный заповедник НАН Украины, Донецкая обл.

НАХОДКИ *POTENTILLA MOLLICRINIS* (BORBES) STANK.
И *P. CALLIERI* (TH. WOLF) JUZ. НА ЮГЕ ДОНЕЦКОЙ ОБЛАСТИ

На юге Донецкой области на территории отделения Украинского степного природного заповедника «Хомутовская степь» и в его окрестностях обнаружены новые для региона виды рода *Potentilla* L.: *P. mollicrinis*, *P. callieri*, известные прежде только на Крымском полуострове. Поэтому можно уточнить ареал этих видов, включив в него Северное Приазовье.

Ключевые слова: *Potentilla mollicrinis*, *P. callieri*, «Хомутовская степь», Северное Приазовье

V.V. Timoshenkova

Ukrainian steppe nature reserve, National Academy of Sciences of Ukraine, Donetsk region

FINDINGS OF *POTENTILLA MOLLICRINIS* (BORBES) STANK.
AND *P. CALLIERI* (TH. WOLF) JUZ. IN SOUTH OF DONETSK REGION

Potentilla mollicrinis and *P. callieri* are first reported for the flora of South of Donetsk Region. These two species, previously known in Ukraine only from Crimea, were found in Khomutovsky Steppe Reserve and its surroundings, so their ranges now include the North Azov coastal plain.

Key words: *Potentilla mollicrinis*, *P. callieri*, *Khomutovsky Steppe*, *North near Sea of Azov*.